

Arxíu privat

En els anys trenta del segle XX, Hans Beutelspacher va iniciar a Alemanya una prometedora carrera en el camp de l'edafologia. Prompte va mostrar el seu suport al règim de Hitler: ja en 1935 es va afiliar al partit nazi, i l'octubre de 1939 s'havia allistat a l'Exèrcit Alemany. Durant la guerra, Beutelspacher va dirigir una lluita despietada contra els partisans soviètics en la rereguarda oriental. Els mètodes barbàrics que va emprar durant la guerra, així com el seu destí després d'aquesta, han romàs ocults fins ara. En la imatge, el Dr. Beutelspacher, absorbt pel seu treball amb un microscopi electrònic durant la dècada de 1960.

ELS RITUS DE JANUS

La vida instruïda i els crims del Dr. Hans Beutelspacher

Oleg Beyda i Igor Petrov

La història que segueix mostra que els límits de la (in)humanitat són mal·leables i fàcilment desplaçables. Sumides en el caos de la vida, les persones corrents poden transformar-se sobtadament en monstres i, més tard, tornar tranquil·lament a la seua naturalesa anterior. No és clar per què aquests límits resulten tan difusos. El Dr. Hans Beutelspacher, la vida del qual ens va dur deu anys reconstruir, va prendre ambdues direccions i va encarnar així un altre misteri més de la ment humana. Posseïdor d'una intel·ligència culta i inventiva, va jugar amb comportaments monstruosos durant la Segona Guerra Mundial, abans de tornar amb la mateixa facilitat al seu estat «humà» i inclús benèvol, en el qual més tard va desenvolupar una destacada carrera en el camp de la bioquímica del sòl.

Paraules clau: **estudis sobre genocidi, Segona Guerra Mundial, història de Rússia, estudis sobre migració, Alemanya nazi.**

Els relats de règims totalitaris rara vegada deixen de costar la descripció d'actes salvatges i dels seus perversos autors. Encara que els intents de llegir el caràcter de les persones a partir dels rostres no són científics, i en el segle XXI es consideren fins i tot insultants, la majoria de nosaltres estem acostumats, però, a imaginar monstres i assassins del passat com a psicòpates de mirada buida i cabells esbullats. Ens resulta més reconfortant considerar les persones dolentes com a exemples de la degeneració humana, individus els actes depravats dels quals es reflecteixen en el cos.

Això, però, no és més que una il·lusió.

Aquest article es remunta al ja distant 2013, quan mentre estudiàvem els escrits del general Gotthard Heinrici, ens vam interessar pel seu intèrpret ajudant, el Dr. Beutelsbacher. Alemany d'origen rus que durant la seua vida civil havia sigut professor adjunt en la Universitat de Königsberg,

el doctor va resultar tenir un talent excepcional per al trasllat, no de textos, sinó de vides humanes a l'altre món.

Ahir a Likhvin, i avui no molt lluny d'ací, el tinent Beutelsbacher ha mort un total de dotze partisans. Mai hauria pensat que aquest homenet tan discret seria tan enèrgic. Està venjant el seu pare, la seua mare, els seus germans i germanes, a qui el comunisme ha enviat a la tomba o a l'exili. És un venjador desprietat. (Hürter, 2016, p. 85–86).

«Si el general Heinrici no haguera dut un diari, el seu ajudant Hans Beutelspacher podria haver romàs un enigma, soterrat silenciosament en el passat»

No va ser possible identificar immediatament el doctor, ja que desapareixia de les pàgines del diari del general tan de sobte com hi havia aparegut. Si Heinrici no haguera dut un diari, el seu aju-

dant podria haver romàs un enigma, soterrat silenciosament en el passat.

Però la sang sempre deixa rastre.

COM CITAR AQUEST DOCUMENT:

Beyda, O., & Petrov, I. (2023). Els ritus de Janus: La vida instruïda i els crims del Dr. Hans Beutelspacher. *Metode Science Studies Journal*. <https://doi.org/10.7203/metode.14.26228>

■ MISTERIS DEL SÒL

En escriure el cognom del seu ajudant, Heinrici es va equivocar en una lletra, que hauria d'haver sigut *p*, no *b*. En un registre d'adrees de Königsberg de 1941, hi trobem una entrada sota l'epígraf «Beutelspacher» per a un Dr. Hans Beutelspacher. El futur científic havia nascut el 20 de setembre del 1905 en la colònia alemanya de Rosenfeld, prop d'Odessa, i procedia d'una família de colons alemanys a Rússia (Beutelspacher, 1949). De 1911 a 1913 va anar a l'escola primària de la seua colònia natal, i després va assistir a l'Escola de Sant Pau d'Odessa fins al 1922. Aquesta institució havia estat fundada per la comunitat luterana, i un dels seus graduats havia estat Lev Trotski. Beutelspacher va passar allà el període de la revolució, la guerra civil i els primers anys del règim soviètic. Entre els hiverns de 1922 i 1925-1926 va estudiar Química en la Universitat de Nova Rússia a Odessa. Posteriorment, va aconseguir emigrar a Alemanya i es va instal·lar a Hohenheim (Stuttgart), on va obtenir en 1928 el diploma d'Agronomia a l'Escola Superior d'Agricultura.

Durant els anys següents, Beutelspacher va treballar com a ajudant en l'Institut de Nutrició Vegetal de Hohenheim, i a partir del semestre d'estiu de 1930 va treballar en la seua tesi en l'Escola Tècnica Superior de Stuttgart. La seua supervisora científica va ser una altra emigrant alemanya de Rússia, Margarete von Wrangell. L'agost de 1932, una prestigiosa revista científica va publicar un article signat pels dos: el text consistia en un extracte de la futura tesi de Hans, que es va veure obligat a acabar en solitari –Von Wrangell havia mort el mes de març anterior.¹ Beutelspacher es va doctorar en Agricultura l'any següent.²

Aleshores, ja treballava en l'Escola Tècnica de Zuric, després de traslladar-se a la veïna Suïssa per a adquirir experiència. Aquest no sembla ser un període especialment fructífer en la vida del jove científic; només va publicar un article molt breu (Beutelspacher, 1933). Tanmateix, políticament va adoptar una postura inequívoca. Després de passar quasi tres anys en la confederació alpina, en març de 1935 Beutelspacher va ser admès en el Partit Nacionalsocialista Obrer Alemany (NSDAP per les seues sigles en alemany, més conegut com a *partit nazi*) i, uns mesos més tard, també ho va

ser en l'organització paramilitar Sturmabteilung (SA).³ Però la seua carrera política no va avançar; en l'arxiu del Departament Oriental de l'Oficina d'Assers Exteriors de l'NSDAP es conserva una advertència, datada en desembre de 1934, en contra de treballar amb ell (Archiv des Instituts für Zeitgeschichte, 1934).

En la primavera de 1935, Beutelspacher va tornar a Alemanya després d'obtenir un lloc d'assistent en la Universitat de Königsberg, en l'Institut d'Agronomia. Sota la supervisió d'Eilhard Alfred Mitscherlich, un famós científic agrícola, la carrera de Hans va experimentar un repunt, amb diverses publicacions serioses i viatges a congressos, fins i tot a l'estranger (Mitscherlich i Beutelspacher, 1936). El juny de 1939, Hans va formar part d'una comissió internacional d'edafologia que es va reunir a Estocolm. Ciència, política, joventut: l'ordre de les coses era, pel que sembla, tan estricta com una equació relativa als elements químics del sol.

■ LA SANG BULL

La invasió alemanya de Polònia va obligar Beutelspacher a aturar la seua carrera científica. A mitjan octubre de 1939 es va allistar en un batalló preparatori de comunicacions a Königsberg (5. Kompanie Nachrichten-Ersatz-

Abteilung 1). El doctor trobava clarament avorrida la vida militar i tractava de divertir-se en la mesura del que era possible; a final de mes, estava ingressat en la infermeria amb un diagnòstic de gonorrea. S'havia casat l'abril de 1937 i la seua primera filla va nàixer el juliol de 1940. Sembla poc probable que la seua cònjuge estiguera al corrent de les activitats a què s'entregava el seu racional marit (BArch Berlin, c. 1939).

El juny de 1941, Beutelspacher servia en la secció d'intel·ligència del 43è Cos d'Exèrcit, comandat pel general Heinrici, part de les forces alemanyes que invadirien l'URSS aquell mateix mes en l'operació Barba-roja.

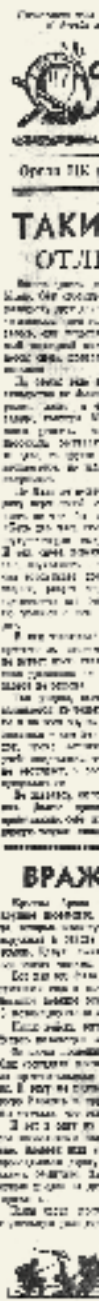
Després de les victòries inicials, els invasors alemanys prompte es van veure assetjats pels partisans que atacaven les seues línies de subministrament, un desafiament a què van respondre amb violència indiscriminada. L'octubre de 1941, el cos dirigit per Heinrici va començar a formar equips per a la guerra antipartisan.

«En març de 1935, Hans Beutelspacher va ser admès en el partit nazi»

¹ La tesi, que contenia una breu autobiografia, es va publicar així: Hans Beutelspacher, *Methode zur Bestimmung geringer Kaliummengen in Bodenlösungen* (Hohenheim, 1933).

² En el seu formulari de personal, conservat en l'Arxiu de la Universitat de Göttingen, s'estipula que Beutelspacher es va convertir en doctor en Agricultura el 31 de març de 1933.

³ Després que Beutelspacher es traslladara a Königsberg, la cancelleria del partit va informar la Gau local (la unitat de divisió administrativa de l'Alemanya nazi) que apareixia al seu fitxer com a membre de l'Organització Exterior de l'NSDAP, amb el número de partit 3604455 (BArch Berlin, 1935). No hi ha més correspondència sobre aquest tema. Després de la guerra, Beutelspacher va negar la seua filiació a l'NSDAP.

Герой Советского Союза
ШКОЛЬНИК АЛЕКСАНДР ЧЕКАЛИН

ДАЛИМ БОИНАМ
СВЕЖИЕ ОВОЩИ

Вот как это произошло. В один прекрасный день в тылу врага появились партизаны. Они не только боялись, но и боялись партизан. Партизаны же боялись только одного: партизан. Партизаны же боялись только одного: партизан. Партизаны же боялись только одного: партизан.

El científic, ara amb rang de tinent, va ser assignat primer a un dels destacaments antipartisans com a intèrpret (NARA, 1941a) i més tard va passar a formar part del quarter general del cos, amb responsabilitat en afers antipartisans (NARA, 1941b).

Formalment, el doctor figurava com a *Sachbearbeiter*, un especialista, però prompte va començar a mostrar un zel inusitat. Va reunir un grup de tres antics soldats de l'Exèrcit Roig, fills de camperols, i va començar a eixir de caça cada nit. «El nostre intèrpret rus ha mampprès la lluita [contra els partisans] amb una energia excepcional», va escriure Heinrici. «En els últims tres dies, l'intèrpret ha aconseguit capturar i liquidar quinze d'ells, incloent-hi unes quantes dones. Els partisans són molt lleials entre si. Es deixen afusellar, però no traïxen els seus camarades» (Hürter, 2016, p. 87).

«El quart esquadró es comportava de forma vil: van saquejar, violar, cometre afusellaments massius...»

Desgraciadament, no disposem de fonts que puguen fer llum sobre els pensaments de Hans, ni com percebia ell personalment aquestes execucions diàries. És obvi, però, que, tot i de manera inesperada, va trobar en els assassinats sumaris una ocupació que li resultava lògica i interessant, una cosa que li permetia sentir-se útil, ahora que li brindava l'oportunitat de venjar-se. En una altra anotació, Heinrici apunta que «només el 6 [de novembre] Beutelspacher va capturar seixanta persones, entre elles quaranta soldats de l'Exèrcit Roig. Va aconseguir portar-ne vint i matar-los. Van penjar un jove en la ciutat, i Beutelspacher va rellevar el policia de camp d'aquesta depriment tasca i la va dur a terme ell mateix» (Hürter, 2016, p. 87).

El jove penjat era Aleksandr Tsekalin. Aquest jove de setze anys va ser un membre actiu de la resistència soviètica, i va rebre pòstumament el títol d'Heroi de la Unió Soviètica. En 1944, la ciutat de Likhvin va ser rebatejada amb el seu nom. Durant setanta anys, no es va saber qui havia penjat Tsekalin; s'havia atribuït l'acte simplement a «alemanys» anònims.

Els quaranta soldats de l'Exèrcit Roig pertanyien evidentment a divisions que havien estat cercades i destruïdes, i des d'aleshores deambulaven cap a l'est a través del bosc. Després de setmanes vagant per l'espessor, aquests cadàvers vivents a penes podien oposar la més mínima resistència, i un grapat de soldats havien sigut suficients per a dur a terme «eficaçment» la seua detenció. I execució. No sembla que Hans sentira cap pietat per aquells homes llardosos i famèlics amb uni-

En la imatge, el periòdic soviètic *La veritat del pioner* promocionant la història de la vida d'Aleksandr Tsekalin (febrer de 1942), de setze anys, que havia estat un membre actiu de la resistència soviètica i més tard va ser guardonat amb el títol d'Heroi de la Unió Soviètica. L'article proclamava «La vida de Shura Tsekalin és un exemple per a vosaltres, nois!». El novembre de 1941, Hans Beutelspacher va participar directament en la seua captura i execució. Segons els informes disponibles, el mateix Beutelspacher va penjar Tsekalin.

«La invasió alemanya de Polònia va aturar la carrera científica de Beutelspacher. A mitjan octubre de 1939 es va allistar en un batalló a Königsberg»

formes esparracats, que havien perdut l'aparença humana. L'havia fet més dur la seua visió científica del món? En les precises fórmules de laboratori no hi ha lloc per als sentiments. Per a l'edafòleg, netejar de partisans (o de persones considerades com a tals) les terres ocupades era potser com aplicar un control de plagues abans de sembrar. Si haguera estat així, ell hauria estat una poderosa fórmula insecticida, i els seus presoners no eren més que paràsits perjudicials.

Beutelspacher va fer amistat amb el general i li va recomanar llegir Tolstoi i Leskov per a entendre Rússia. En els intervals entre batalles, Heinrici es va dedicar a dominar la literatura russa. De vegades, el zel del científic el posava nerviós. «Li he dit a en Beutelspacher que no penge partisans a menys de cent metres de la meua finestra. No és la vista més agradable al matí» (Hürter, 2016, p. 88).

Tanmateix, el disgust personal del general no va dissuadir Beutelspacher de continuar la seua comesa. A inicis de 1942 ja havia rebut tres condecoracions.

■ EL JOC MÉS PERILLÓS

El treball d'interpret de Beutelspacher havia quedat enrere, de la mateixa manera que la seua vida universitària semblava haver-se esfumat irremediablement. S'havia convertit en un professional de la caça i la força. Quan havia ingressat en la Wehrmacht dos anys abans, no podia haver imaginat que sota el seu mandat molt prompte tindria centenars d'homes, tot un esquadró.

La base del futur grup de Beutelspacher consistia en catorze cosacs, antics soldats de l'Exèrcit Roig. Entre ells hi havia dos oficials, deu suboficials i un caporal, homes que abans havien servit en el Batalló d'Esquí Schlebrügge alemany. Aquest batalló, sota el comandant Hans von Schlebrügge, s'havia format a principis de gener de 1942 i havia sigut immediatament desplegat en la batalla prop de Iúkhnov i Spas-Démensk. La unitat s'havia guanyat una bona reputació: en febrer i març havia frustrat una sèrie d'ofensives al llarg d'un sector de cinquanta quilòmetres del front. La tropa de cosacs també s'havia fet un nom, i potser per això els van traslladar a una formació a banda.

Així, els camins dels cosacs i del doctor en Edafologia es van creuar. A partir de l'1 de maig de 1942, Beutelspacher, ara tinent general, va començar a reforçar els cosacs amb voluntaris dels camps de presoners de guerra. L'1 de juny de 1942 s'havia creat una formació denominada «grup d'autodefensa dependent del 43è Cos d'Exèrcit», que comptava amb prop de 180 homes.

Arxiu privat

Una trobada de ments: el segon per l'esquerra és el Dr. Wolfgang Flaig i al seu costat el professor Eilhard Alfred Mitscherlich, tots dos antics col·legues del Dr. Beutelspacher (el primer per la dreta, amb ulleres). En la dècada de 1950 ja havia aconseguit reprendre la seua carrera científica, ara en l'Institut de Bioquímica del Sòl de Braunschweig.

«La unitat de Beutelspacher va continuar durant l'hivern i la primavera de 1944 posant en pràctica la seua política de foc i espasa»

El Dr. Beutelspacher (a l'extrem de la dreta) amb els seus col·legues el novembre de 1958. Posa al costat de la científica soviètica Maria Kononova, els treballs de la qual va traduir a l'alemany.

La unitat consistia en un comandant, tres oficials, quinze suboficials i 157 soldats. El personal estava format per cosacs (51 %), russos (37 %), ucraïnesos (5 %), tàrtars (3 %), bielorrussos (3 %), polonesos (0,5 %) i txuvaixos (0,5 %) (TsAMO RF, 1942a). L'esquadró estava dividit en tres escamots dirigits pels tinents Sidorenko (primer escamot) i Bogatyriov (segon escamot) –que havien format part del Batalló d'Esquí– i també pel comandant de l'escamot de reconeixement Sharapov (NARA, 1942).

L'objectiu d'establir aquestes formacions era resoldre un problema urgent: la necessitat de vigilar la rereguarda del 4t Exèrcit Alemany i assegurar un flux ininterromput de subministraments al llarg de la línia del ferrocarril. L'exèrcit que dirigia el general Heinrici en gener de 1942 gairebé no havia sobreviscut el seu primer hivern en guerra, després de passar uns quants mesos envoltat, i havia estat a punt de deixar d'existir. Durant l'estiu de 1942 es van dur a terme operacions antipartisanas a gran escala en tota la rereguarda del Grup d'Exèrcits Centre de les Forces Armades Alemanyes, fet pel qual el doctor es va trobar en una posició molt favorable.

Els cosacs de Beutelspacher havien dut a terme xicotetes operacions des de primers de juny. Un dels

grups contra els quals va lluitar l'esquadró va ser el 1r Cos de Cavalleria de la Guàrdia del general Pàvel Belov, que estava actiu en la rereguarda del 4t Exèrcit Alemany i li havia ocasionat pèrdues des de l'hivern. El grup de Beutelspacher va dur a terme batudes pels boscos, va cercar i destruir campaments partisans i es va apoderar de materials i presoners; el 18 de juny ja n'havia capturat vuitanta (NARA, 1942). L'esquadró va passar tot l'estiu i la tardor de 1942 en la riba nord del riu Ugra, en el poble de Chashchi, en la regió de Vskhody de la província de Smolensk. A més de dur a terme operacions militars, l'esquadró es va ocupar de subordinar la població local al domini alemany, imposar i recaptar gravàmens d'aliments i altres béns, i nomenar els caps de les administracions locals. Cap al 15 d'agost, l'esquadró havia fet 600 presoners i matat 67 partisans. Per la seua banda, només acumulava tres ferits i tres morts (NARA, 1942).

Els mètodes per a dur a terme les seues operacions no diferien dels de l'any anterior, i incloïen represàlies extrajudicials, com es descrivia de forma memorable en un dels informes dels partisans: «Els destacaments [de la policia russa] organitzen batudes contra la nostra gent. Formen els detinguts en grups de dotze o quinze i els pregunten: quins esteu amb Hitler i quins amb Stalin? Tots els que no responen el que toca són enviats com a presoners de guerra a un camp de concentració, i qualsevol que s'hi resista és assassinat. Els que es passen a l'enemic reben... armes i uniformes, i són allistats en els destacaments cosacs» (Kozhin, 1942).

El comandament del 43è Cos d'Exèrcit estava satisfet tant amb els mètodes del doctor com amb els resultats obtinguts pel seu esquadró. El 5 de setembre, els cosacs «veterans» que havien servit abans en el Batalló d'Esquí de Schlebrügge van ser condecorats amb l'*Ost-medaille* ('Medalla del front oriental'); el mateix Beutelspacher l'havia rebuda un mes abans (Beutelspacher, 1949; NARA, 1942). Els cosacs de Beutelspacher van recórrer els racons més remots de la seua zona d'operacions, cercant en llogarets apartats, i van tractar de determinar l'estat d'ànim de la població local. Durant la tardor, els camperols es van dedicar a recollir armes que havien sigut dispersades pels boscos, i el doctor va informar de la possibilitat que s'estigueren duent a terme preparatius per a crear nous destacaments partisans (NARA, 1942). A finals de novembre, s'havia decidit que l'esquadró, que aleshores ja comptava amb 235 membres, es convertira en un batalló cosac al qual se li assignaria el número 443 (TsAMO RF, 1942b).

El Batalló Cosac no va ser l'única unitat «nativa» en el 4t Exèrcit, que, tanmateix, no va aconseguir resoldre

el problema dels partisans. I, és clar, malgrat tots els elogis que rebien aquestes unitats, el seu entrenament i la seua disciplina eren substancialment inferiors als dels seus homòlegs alemanys. Els oficials van intercanviar experiències i, per a impulsar la seua formació, a finals d'any van decidir establir una «escola oriental», dependent de l'Estat Major de l'Exèrcit, on els ciutadans soviètics que lluitaven per als alemanys pogueren aprendre la ciència de la guerra antipartisan. Per a dirigir aquests «cursos d'oficials», es va proposar Beutelspacher (NARA, 1942). El doctor va arribar a instituir una escola, però a finals de gener de 1943 va cedir-ne el control, quan els cosacs van ser transferits al veí 3r Exèrcit de Tancs (NARA, 1942). Segons un informe elaborat per les autoritats soviètiques després de l'alliberament de la regió de Vskhody, fins al 80% dels habitatges de la regió van ser cremats durant l'ocupació, i més de 4.000 persones van ser enviades a treballar a Alemanya.⁴

■ EN LA ZONA DE CENDRES

No només va canviar la unitat militar a la qual estaven subordinats els cosacs, sinó també la seua ubicació geogràfica; des de l'Ugra, van ser enviats 400 quilòmetres al nord-oest, i van passar a tenir la base a la ciutat de Pustoshka, en la província de Pskov. Allà, en un esforç per solucionar el problema dels partisans en la rereguarda dels dos exèrcits, van activar diverses operacions militars. Van explorar els boscos, van prendre presoners, van rebre els desertors amb béns i equipaments, i van cremar campaments de partisans. La prosa eixuta dels documents militars rarament serveix per a afinar els detalls, ni per a determinar si els «partisans» que apareixien en els informes eren realment participants en la resistència soviètica o simplement camperols espantats que havien fugit de les seues llars. No hi ha dubte que s'estava exercint violència indiscriminada cap a la població civil, encara que fora en un context d'operacions militars contra combatents armats. Un dels cosacs que lluitava en el batalló, i que havia desertat dels partisans, va descriure amb detall una de les accions militars: en una ferotge batalla, els cosacs van envair i van destruir un campament partisà que estava equipat de forma exemplar i on hi havia uns quants cen-

tenars de persones. Després de la batalla, la majoria dels soviètics van aconseguir escapar, però invariablement en aquests campaments també hi havia civils desarmats que s'havien refugiat en el bosc. La segona columna del batalló va capturar set persones. «No van fer declaracions i van ser afusellats. Mentre els disparaven, em vaig adonar que es persignaven. Dubte que realment foren partisans!» (Silvestrov, 1950).

El juny de 1943, els cosacs de Beutelspacher van ajudar a expulsar els residents locals dels pobles de Shalashovo, Denisovo, Timonovo, Novava (Iurovo) i Gorka (llac Berezno), per a enviar-los a dur a terme treballs forçats. Primer, els cosacs havien d'intentar convèncer la població que el règim alemany era fort i la seua presència, permanent; l'objectiu d'aquesta acció propagandística era fer eixir la gent dels seus amagatalls, per a després dur a terme una batuda i dur-los per la força cap al punt on serien despatxats (NARA, 1943a). Els cosacs van ajudar a vigilar els vagons que contenien

els reclutes involuntaris, per a impedir que els partisans organitzaren atacs. En una ocasió, els partisans van atacar un tren en un intent d'alliberar les persones que hi estaven sent transportades; els alemanys i els seus aliats cosacs es van embranchar en un tiroteig en el qual es van usar

armes pesants (NARA, 1943b).

Per descomptat, també va haver-hi casos en què les unitats orientals de la Wehrmacht van establir relacions més o menys amigables amb la població, de la qual depenien i entre la qual vivien. Però aquest no sembla ser el cas del batalló de Beutelspacher, que amb els seus actes havia amargat els pobletans. Una dona testimoni de les operacions del batalló recordava els seus soldats com a lleials al comandant, salvatges en les seues accions i donats a robar a la població. De vegades, els cosacs entraven en els pobles fent-se passar per partisans, per desemmascarar-ne els simpatitzants. No cal incidir en el destí que els esperava a aquells que es revelaven com a partidaris del règim soviètic.

També hi ha altres testimonis. Fins i tot un dels cosacs va reconèixer després de la guerra que el batalló albergava un bon nombre d'individus repugnants. Al tinent Sharapov, aleshores a càrrec del 3r esquadró, «no li interessava res a banda de les dones, els gansos, els ànecs, els porcells i les abelles, coses que arrossegava amb ell». El mateix Beutelspacher odiava els comunistes i «s'excedia amb les dones». El 4t esquadró del tinent Filatov es comportava de forma vil: van saquejar, violar, cometre afusellaments massius i van fer tot l'imaginable per a destruir la confiança de la

«Beutelspacher no volia rendir-se als estatunidencs, i molt menys als britànics, als quals atribuïa “qualitats negatives”»

⁴ Segons un informe, les poblacions van ser arrasades a un ritme especialment alt quan les forces alemanyes es retiraven en febrer de 1943; no està clar en els documents disponibles si el batalló va romandre en la regió de Vskhody fins a aquell moment (Kerus, 1943).

Arxiu privat

El Dr. Hans Beutelspacher (centre) amb els seus col·legues de l'Institut de Bioquímica del Sòl de Braunschweig, treballant en química de col·loides. Anys seixanta.

Arxiu privat

El Dr. Hans Beutelspacher (dempues) amb el seu col·lega, el Dr. Egbert Rietz, amb qui, juntament amb el Dr. Wolfgang Flaig, va signar el seu treball més citat fins avui. Finals dels anys seixanta.

població en el batalló. Un memorialista va tractar de culpar els actes a les provocacions dels agents d'intel·ligència soviètics suposadament infiltrats en la unitat. Els vilatans es van queixar a Beutelspacher, que malgrat ser «com un roure vell», va renyar Filatov. Aquest últim va tractar de justificar-se al·legant que era impossible actuar d'un altre mode; aquella era la manera, va dir, de «lluitar contra els partisans». Les coses van arribar a tal punt que l'Estat Major de l'Exèrcit Alemany va enviar un comandant a investigar els crims. Beutelspacher va encobrir el seu subordinat, Filatov, i va culpar els soldats alemanys de tot, ja que suposadament els russos eren incapaços d'infligir violència a altres russos. Sembla que el comandant va trobar aquestes explicacions satisfactòries, se'n va anar i va tancar el cas. Més tard, el doctor va presumir de la seua habilitat per a salvar la situació. Per a la soferta població, l'únic recurs era passar-se als partisans (Silvestrov, 1950).

A principis de juny de 1943, Hans va ser ascendit a capità (NARA, 1943c). En un dels seus informes va relatar que, quan els cosacs duïen a terme batudes pels boscos, la població els mentia sota interrogatori, amb l'objectiu de donar-los una visió distorsionada de la força i la ubicació de les brigades partisans de Kalinin que estaven actives en la regió. La població o bé donava suport als partisans per voluntat pròpia, o bé es veia obligada a fer les paus amb la gent armada del bosc. Segons Beutelspacher, en els pobles es preparaven amagatalls, s'emmagatzemaven armes i explosius, i s'equipaven posicions militars. Mentrestant, als escamots de càstig cosacs no els interessava saber realment si els civils eren culpables o si la seua coexistència amb els patriotes soviètics era forçada o voluntària; per als cosacs, era suficient si hi havia proves materials de presència partisana, o la mera sospita de col·laboració. En una acció de «càstig» el 28 de setembre de 1943, l'equip de Beutelspacher va cremar els pobles d'Elovka, Ovinishcha, Gusino i Dubrovo. L'endemà van ser destruïts Pavlovo, Aleksandrovo, Glukhovka, Luzhki, Skuraty, Pogary i Sviblovo (NARA, 1943d).

Naturalment, aquests actes de terrorisme només aconseguïen reforçar la resistència partisana, cosa que al seu torn va comportar més violència per part dels ocupants. Quasi immediatament es va produir una altra acció. Segons un informe de Beutelspacher, els descobriments dels serveis d'intel·ligència van permetre determinar quins pobles constituïen les bases de suport de diverses brigades partisans que suposaven un potent obstacle per a les forces d'ocupació. Per a dificultar les operacions de la resistència, es va prendre la decisió de convertir la regió en una «zona morta», la qual cosa

implicava la destrucció de totes les estructures i la crema de tots els cultius d'una àrea determinada. En la primera quinzena d'octubre, el 443è Batalló Cosac, reforçat per unitats alemanyes, va cremar 33 pobles, va matar tretze «bandits» i en va capturar altres tres; les seues pèrdues van ascendir a sis ferits (NARA, 1943b). L'objectiu d'aquest salvatgisme era posar fi a la capacitat física dels partisans per a abastir-se dels cultius circumdants. No es va tenir en compte, ni tan sols com a «dany col·lateral», el fet que això condemnaria la majoria de la població local a morir de fam durant l'hivern següent. No hi havia lloc per a la població en l'equació de violència químicament precisa elaborada pel doctor en Edafologia.

No pot ignorar-se que aquest esclat de violència va tenir també una causa externa: el batalló volia demostrar la seua lleialtat i unia els seus criminals militars amb sang (o, en aquest cas, amb foc). En estiu i tardor de 1943, oficials i soldats dels batallons orientals havien començat a desertar al bàndol soviètic en grups i subunitats sencers. Les raons d'això van ser les victòries militars de l'Exèrcit Roig i el fracàs total de Berlín a l'hora de proporcionar els «combatents voluntaris contra el bolxevisme» una justificació política per al seu servei; l'efecte d'aquest fracàs havia estat convertir els «combatents voluntaris» en purs mercenaris. El 19 de juliol de 1943, uns 47 legionaris que havien estat servint en la divisió d'elit Brandenburg, que havia compartit amb el 443è Batalló Cosac la tasca de vigilar la rereguarda en la regió de Pustoshka, es van revoltar. Els legionaris van afusellar catorze dels seus companys i, en dos camions, van desertar a la 2a Brigada de Kalinin (NARA, 1944a).

Aquests episodis es van multiplicar en la rereguarda alemanya, des del Bàltic fins al mar Negre, de manera que el comandament de les forces terrestres de la Wehrmacht es va veure obligat a traslladar els batallons orientals cap a l'oest, més lluny de la línia del front. El 443è Batalló Cosac (que, juntament amb la resta del cos, ja havia sigut incorporat al 16è Exèrcit del Grup d'Exèrcits Nord) també apareixia en les llistes inicials de forces a transferir (Reports Army Group North, 1943). Malgrat això, el comandament del cos es va pronunciar rotundament en contra d'aquesta decisió, subratllant que el batalló era «fiable», que s'havia «provat a si mateix» i que era necessari no només per a resistir la pressió per part dels partisans, sinó també per a mantenir la vigilància sobre els batallons de construcció que estaven preparant una línia de trinxeres en la regió de Pustoshka i que estava formada per col·laboradors voluntaris (en alemany, *HiWi*, abreviatura de *Hilfswillige*) (Reports Army Group North, 1943). El batalló va ser eliminat de les llistes en l'últim moment.

Cal assenyalar que, en aquell moment, el nombre de desertors al bàndol soviètic des del 443è Batalló Cosac era efectivament inferior a la mitjana de les unitats orientals. Els informes dels partisans esmenten una proporció major de presoners que de desertors en el 443è Batalló (RGASPI, 1943).

A principis de novembre de 1943, el batalló va ser posat temporalment a disposició del 1r Cos d'Exèrcit, per a participar en l'operació Heinrich, una operació antipartisana a gran escala al sud-oest de Pustoshka. No obstant això, mentre l'operació estava en marxa, les forces soviètiques van trencar la línia del front, per la qual cosa el comandament alemany no va tenir més remei que enviar el 443è Batalló Cosac a tractar de tancar la bretxa, juntament amb el 631è Batalló Cosac que també participava en l'operació de batuda antipartisana (BArch Freiburg, 1943). La unitat de Beutelspacher va romandre en primera línia del front del 9 al 18 de novembre, si bé el 13 de novembre el doctor va fer una petició urgent perquè fora retirada a la rereguarda, ja que no podia garantir la fiabilitat dels seus homes. Per a donar suport a aquesta petició, el comandament de cos va usar un argument una mica paradoxal: «Els cosacs consideren que la seua tasca consisteix únicament a alliberar la rereguarda de bandits, i consideren que les batalles amb l'Exèrcit Roig són fratricides» (NARA, 1943b).

L'ordre corresponent va arribar massa tard; el 16 de novembre els cosacs es trobaven en la línia d'un atac de tancs soviètics, prop del poble de Lakushi. Van ser expulsats de les seues posicions i posats a la fuga. Entre els qui van abandonar el camp de batalla es trobava el comandant del tercer esquadró, Sharapov. No obstant això, les pèrdues del batalló no van ser grans. Per a evitar que es repetira aquesta desfeta, el comandament del 43è Cos d'Exèrcit va traslladar el batalló lluny de la línia del front. De nou a la rereguarda, la unitat va continuar durant l'hivern i la primavera de 1944 posant en pràctica la seua política de foc i espasa (NARA, 1943b; NARA, 1944b).

■ CAP A L'OEST

La pressió contínua de les forces soviètiques va obligar el comandament alemany a traslladar el cos d'un lloc a un altre, i en març de 1944, el 443è Batalló Cosac finalment es va acomiadar del 43è Cos d'Exèrcit, encara que durant uns quants mesos més va romandre aproximadament a la mateixa regió, i va continuar amb la seua lluita contra els partisans. En la primavera de

Arxiu privat

Una festa amistosa amb col·legues el desembre de 1977. El Dr. Beutelspacher està en el centre. Dirigia un departament en l'Institut de Bioquímica del Sòl de Braunschweig, on els seus subordinats el recordaven com un cap sever que al mateix temps sabia ser amable i no defugia les reunions socials. A vegades contava anècdotes de la guerra o de la seua infància en Odessa, però guardava silenci sobre la seua caça de partisans.

**«La seua matussera desnazificació
va suposar un punt d'inflexió en la carrera
de Beutelspacher, i un mes després
va trobar feina com a investigador»**

1944, Beutelspacher va ser ascendit al rang de major i va rebre la insígnia d'assalt d'infanteria. Només en el curs de l'operació *Waldschneise* ('neteja de bosc') a principis de juny de 1944, el batalló va matar 92 partisans i va fer 41 presoners, amb només cinc morts entre les seues files (NARA, 1944c). A principis de juliol de 1944, el batalló es va retirar a Letònia. Poc abans, el ja esmentat comandant de l'esquadró Filatov, amb un grup de quinze homes, s'havia passat als partisans (Silvestrov, 1950).

Els dubtes sobre la fiabilitat del batalló van obligar el 18è Exèrcit, en la dotació del qual havia acabat, a mantenir-lo en reserva (NARA, 1944d). A finals de setembre, el batalló va ser traslladat a Polònia, on va cobrir la rereguarda del 9è Exèrcit al sud-est de Varsòvia (NARA, 1944e). Com l'exèrcit havia acumulat més de mitja dotzena de batallons orientals en la rereguarda,

va sorgir la idea de combinar-los en una brigada, i posar-la sota el comandament del general Assberg, expresoner de guerra rus (de nom real Artsezo), que havia servit com a inspector en l'equip d'un general de les forces voluntàries, i que havia arribat a Polònia per a la inspecció. No obstant això, al cap de pocs dies, Assberg va abandonar l'exèrcit a conseqüència d'«esdeveniments de natura externa al servei» (NARA, 1944e).

A Polònia, el batalló va vigilar les vies fèrries i va continuar lluitant contra els partisans, encara que aquests ara eren polonesos. La Wehrmacht intentava activament reclutar voluntaris polonesos per a les seues files (NARA, 1944e) i potser com a resultat d'això el *modus operandi* del batalló va canviar: els partisans eren majoritàriament fets presoners, en lloc de ser liquidats a l'acte. No obstant això, encara s'hi cometien excessos: prop de Biała Rawska, el 15 de desembre un dels cosacs va disparar per error un soldat d'assalt alemany (Archiwum Akt Nowych, 1944).

A mitjan gener de 1945, juntament amb altres unitats del 9è Exèrcit, el 443è Batalló va rebre tot el pes d'una poderosa ofensiva soviètica, que va obligar les forces alemanyes a retirar-se precipitadament cap a l'oest. Així, a principis de febrer, la rereguarda del 9è Exèrcit es trobava en territori alemany, a Fürstenwalde am Spree. Les queixes dels habitants descriuen vívidament el comportament dels cosacs durant la retirada i els hàbits militars que imperaven en la unitat; els cosacs es van apoderar de les habitacions dels seus amfitrions, van sacrificar les seues gallines, van robar rellotges d'or, van obrir maletes de refugiats civils, es van insinuar a les dones, i van amenaçar a disparar qualsevol que protestés (BArch Freiburg, 1945a).⁵

Poc després, la resta dels batallons cosacs van ser traslladats més al sud, a la regió de la ciutat de Spremberg, on a principis de març els sabotejadors soviètics actuaven en la rereguarda del 4t Exèrcit de Tancs. En general, les unitats orientals van ser usades per a cavar trinxeres (BArch Freiburg, 1945b). En les últimes setmanes d'abril, les unitats alemanyes que havien defensat Spremberg van ser encerclades, però els cosacs semblaven haver fugit. Segons un testimoni presencial, a Spremberg els oficials van abandonar els seus esquadrons. Juntament amb un grup restant de soldats, Beutelspacher es va dirigir cap a Txèquia; no volia rendir-se als estatunidencs, i molt menys als britànics, als quals atribuïa «qualitats negatives». Prop de Karlsbad, el grup es va separar, i Beutelspacher es va endur amb

⁵ No tenim forma d'establir si aquests cosacs pertanyien al 443è Batalló o a alguna altra unitat cosaca del Kortück 532.

ell el 4t esquadró. El testimoni abans esmentat, que més tard no va trobar cap home de l'esquadró en els camps d'Alemanya occidental, suggereix que Beutelspacher va conduir la unitat a les forces soviètiques (Silvestrov, 1950).

■ LA CORDA ES RETORÇA

Malgrat la seua declarada antipatia cap als britànics, dos mesos després del final de la guerra, Beutelspacher estava en la zona d'ocupació britànica, a 500 quilòmetres de Karlsbad, en el poble d'Udestedt, a prop de Rotenburg an der Wümme, en la Baixa Saxònia. Allà es va trobar amb la seua dona, que potser havia sigut evacuada des de Königsberg. En emplenar un formulari que amenaçava amb «les sancions més severes» en cas de falsedat, Beutelspacher va mentir sense reserves en declarar que la seua última destinació havia sigut la Divisió z. b. V. 172, que durant la guerra havia romàs en la rereguarda del front occidental (Beutelspacher, 1945).⁶ Difícilment, hauria sospitat aleshores que romandria a la Baixa Saxònia durant la resta de la seua vida.

Quatre anys després, quan es va sotmetre al procés de desnazificació a Osnabrück, ja no ocultava el seu servei en el 43è Cos d'Exèrcit. Les condecoracions que honestament va admetre haver rebut, que incloïen la insígnia per la lluita contra els bandits o lluita antipartisana, podrien haver dut a la comissió de desnazificació a suposar que Beutelspacher havia lluitat, de fet, en el front oriental. Tanmateix, a la comissió no li interessaven aquests detalls; des del seu punt de vista, Beutelspacher no era ni un nacionalsocialista convençut ni un soldat professional, categories que estaven subjectes a comprovació. No era més que un químic professional, i per això va ser exclòs de la llista de persones que havien de ser investigades. A més, també el van eximir de pagar una taxa de 20 marcs, al·legant que era pràcticament indigent.

Els primers anys de la postguerra van ser realment difícils per a la família de Beutelspacher, ara formada per quatre persones (en 1944 havia nascut una segona filla). Va intentar convertir-se en empresari, produint humus, però no va prosperar i es va veure obligat a tre-

ballar en un laboratori d'investigació agrícola, mentre la seua família romania en un barracó per a refugiats.

No obstant això, la seua matussera desnazificació va suposar un punt d'inflexió en la carrera de Beutelspacher, i un mes després va trobar feina com a investigador en l'Institut de Bioquímica del Sòl, que formava part d'una institució més àmplia d'investigació agrícola a Braunschweig. El director de l'Institut era l'edafòleg Wolfgang Flaig; Beutelspacher i ell van signar conjuntament unes quantes dotzenes d'articles entre 1950 i 1975, als quals cal afegir els articles que Beutelspacher va escriure per compte propi o juntament amb altres coautors —el nombre total de les seues publicacions s'acosta probablement al centenar. Es va especialitzar en microscòpia electrònica, tècnica amb la qual va tractar d'aportar la seua contribució a la cièn-

cia del sòl. Si hem de jutjar per l'índex de cites, una de les seues últimes publicacions, potser la seua obra magna, en té més de cent, i els investigadors continuen citant-la fins a l'actualitat (Flaig et al., 1975).

A mitjan dècada de 1950, l'Institut de Braunschweig en què treballava Beutelspacher va establir contactes amb edafòlegs soviètics. En resposta a una invi-

tació de Flaig, en 1958 l'Institut va rebre la visita de la distingida edafòloga soviètica Maria Kononova, que va deixar constància de la seua gratitud en el llibre de visites. És evident que en aquella època els ànims antibolxevics havien abandonat Beutelspacher, ja que va usar els seus coneixements de rus per a rebre els seus convidats amb calidesa i atendre amablement les seues necessitats, i va posar al seu costat amb aspecte complagut en una fotografia. Aquell mateix any, Beutelspacher va traduir a l'alemany una obra de Kononova sobre substàncies d'humus en el sòl, amb pròleg de Flaig (Kononova, 1958).

Molt més sorprenent que les metamorfosis morals de Beutelspacher és el fet que els txequistes soviètics no el cercaren després de la guerra (o foren incapaços d'identificar-lo). La seua carrera militar va començar en 1941 amb l'execució d'un futur heroi de la Unió Soviètica, i fins al final de la guerra va consistir exclusivament en operacions antipartisanas, execucions i crema de pobles. El nombre de víctimes del batalló que dirigia ascendeix a milers. Hauria d'haver aparegut com a mínim en tres investigacions per crims de guerra, relacionades amb successos ocorreguts en les províncies de Tula, Smolensk i Pskov. Però de vegades ni els txequistes soviètics buscaven on calia.

«El nombre de víctimes del batalló que Beutelspacher dirigia ascendeix a milers. Hauria d'haver aparegut com a mínim en tres investigacions per crims de guerra»

⁶ Cal assenyalar que no s'ha conservat cap informació en el Centre d'Informació de la Wehrmacht sobre el servei de Beutelspacher entre 1941 i 1945, i en particular, sobre el seu servei en el 43è Cos d'Exèrcit. Confirmat per una carta del Bundesarchiv de Berlín, de 27 de març de 2020.

En 1959, Beutelspacher va ascendir a assessor científic, càrrec que equivalia al rang de funcionari de l'Estat i que comportava una substanciosa pensió. Va dirigir un departament en l'Institut de Bioquímica del Sòl, on els seus subordinats el recordaven com un cap sever i exigent que, alhora, sabia ser amable i no fugia de les tertúlies de sobretaula amb col·legues joves. De vegades, mentre prenia una copa, contava alguna anècdota sobre la guerra o sobre la seua infantesa prop d'Odessa, que els seus oients interpretaven com a exagerades «històries de caça». Sobre la seua caça de partisans, per descomptat, no va dir res. Beutelspacher es va jubilar en 1970, però durant alguns anys va continuar publicant treballs científics. Va morir a Braunschweig el 19 de març de 1984.⁷

Una fotografia de la postguerra mostra Hans Beutelspacher mirant un microscopi, assegut d'esquena a l'espectador. De forma sorprenent, aquesta foto serveix de metàfora de la seua vida: només mitjançant l'ús d'un «microscopi electrònic» històric som capaços de penetrar en el seu secret. Si es girara cap a nosaltres, quin dels seus rostres veuríem? El del científic entusiasta o el de l'assassí desprietat? ☺

REFERÈNCIES

- Archiv des Instituts für Zeitgeschichte. (1934, 13 de desembre). *Umlauf* [nota]. 128/3 unpag. Múnic, Alemanya.
- Archivum Akt Nowych. (1944). *SS- und Polizeiführer im Distrikt Radom Ic Ereignismeldung* [document]. 2/1335/0/23/187. L. 93. Archivum Akt Nowych, Varsòvia, Polònia.
- BArch Berlin. (1935, 1 de novembre). *Mitgliedschaft des Volksgenossen H. Beutelspacher* [nota]. R 9361-II/72566. Bundesarchiv Berlin, Alemanya.
- BArch Berlin. (c. 1939). *Zentrale Personenkartei* [fitxa]. B 563/ZK-B-575/158. Bundesarchiv Berlin, Alemanya.
- BArch Freiburg. (1943). *Kos. Btl. 631, Tätigkeits- u. Gefechtsbericht für die Zeit vom 30.10-15.11.43* [informe]. RH 24-1/282, Bl. 175-185RS. Bundesarchiv Freiburg, Alemanya.
- BArch Freiburg. (1945a, 24 de febrer). *Beeinflussung der Stimmung der Zivilbevölkerung durch das Verhalten von Wehrmachtseinheiten* [document]. RH 2/2129, Bl. 174. Bundesarchiv Freiburg, Alemanya.
- BArch Freiburg. (1945b, 6 d'abril). *Bandenlage im Monat März 1945* [informe]. RH 2/2130, Bl. 152RS. Bundesarchiv Freiburg, Alemanya.
- Beutelspacher, H. (1933). Die Agrikulturphysik und ihre Beziehungen zur Bodenarbeit. *Mitteilungen der Deutschen Landwirtschafts-Gesellschaft*, 48, 1042-1044.
- Beutelspacher, H. (1945). *ZA 11/ Örtliches Kontrollblatt P. 4* [formulari]. BArch Berlin, Alemanya.
- Beutelspacher, H. (1949, 22 de juliol). *Fragebogen für die politische Überprüfung* [formulari]. Abteilung Osnabrück Rep 980 Nr. 33853. Niedersächsisches Landesarchiv (NLA), Hannover, Alemanya.
- Flaig, W., Beutelspacher, H., & Rietz, E. (1975). Chemical composition and physical properties of humic substances. En J. E. Gieseking (Ed.), *Soil Components*, Vol. 1 (p. 1-212). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-642-65915-7_1
- Hürter, J. (2016). *Notizen aus dem Vernichtungskrieg: Die Ostfront 1941/42 in den Aufzeichnungen des Generals Heinrici*. WBG.
- Kerus, K. A. (1943, 1 d'abril). *Report of NKVD Captain Kerus to NKVD Chief of the Smolensk Region, Commissar of the State Security P. P. Kondakov* [informe]. F. R-1630. Op. 1. D. 317. L. 3. State Archive of Smolensk Province, Smolensk, Rússia.
- Kononova, M. (1958). *Die Humusstoffe des Bodens: Ergebnisse und Probleme der Humusforschung*. Deutscher Verlag der Wissenschaften.
- Kozhin, Senior Battalion Commissar. (1942, 10 d'agost). *Report of Senior Battalion Commissar Kozhin* [extractes de l'informe]. F. P-8. Op. 2. D. 151. L. 17. State Archive of Modern History of Smolensk Province, Smolensk, Rússia.
- Mitscherlich, E. A., & Beutelspacher, H. (1936). Die Umwandlung der anorganischen Stickstoffverbindungen in organische mit Hilfe der Pflanze. *Schriften der Königsberger Gelehrten Gesellschaft, Naturwissenschaftliche Klasse*, 13(5), 159-184.
- NARA. (1941a). *Anlage 562 zum Kriegstagebuch General-Kommando XXXXIII. A. K* [addenda]. NARA T314 (Roll 1005). National Archives and Records Administration, Washington DC, Estats Units.
- NARA. (1941b). *General-Kommando XXXXIII. A. K., 'Partisanenbekämpfung'* [ordre]. NARA T315 (Roll 1275). National Archives and Records Administration, Washington DC, Estats Units.
- NARA. (1942). *Kriegstagebuch des XXXXIII. A. K* [diari oficial]. NARA T314 (Roll 1010). National Archives and Records Administration, Washington DC, Estats Units.
- NARA. (1943a). *Herausziehung der wehr- u. arbeitsfähigen Bevölkerung zum Arbeitseinsatz* [document]. NARA T314 (Roll 1019). National Archives and Records Administration, Washington DC, Estats Units.
- NARA. (1943b). *Kriegstagebuch des XXXXIII. A. K* [diari oficial]. NARA T314 (Roll 1011, 1014). National Archives and Records Administration, Washington DC, Estats Units.
- NARA. (1943c). *Morgenmeldung* [informe]. NARA T314 (Roll 1014). National Archives and Records Administration, Washington DC, Estats Units.
- NARA. (1943d). *Bericht über die Bandenbekämpfung im Gebiet zwischen Swidlo- und Jasno-* [informe]. NARA T314 (Roll 1019). National Archives and Records Administration, Washington DC, Estats Units.
- NARA. (1944a). *Beiträge für den Tätigkeitsbericht* [document]. NARA T314 (Roll 1019). National Archives and Records Administration, Washington DC, Estats Units.
- NARA. (1944b). *Kriegstagebuch des XXXXIII. A. K* [diari oficial]. NARA T314 (Roll 1016). National Archives and Records Administration, Washington DC, Estats Units.
- NARA. (1944c). *Befehl für das Bandenunternehmen Waldschneise* [document]. NARA T314 (Roll 159). National Archives and Records Administration, Washington DC, Estats Units.
- NARA. (1944d). *Kriegstagebuch AOK 18* [diari oficial]. NARA T312. (Roll 957). National Archives and Records Administration, Washington DC, Estats Units.
- NARA. (1944e). *Kriegstagebuch AOK 9* [diari oficial]. NARA T312 (Roll 343). National Archives and Records Administration, Washington DC, Estats Units.
- Reports Army Group North. (1943). *Abgabe von landeseigenen Verbänden aus dem Bereich der Heeresgruppe Nord* [informes]. RH 19-III/252, Bl. 10, 12, 18, 21. Bundesarchiv Freiburg, Alemanya.
- RGASPI. (1943). *Reports from 12 July and 30 September 1943*. F. 69. Op. 1. D. 709. Russian State Archive of Socio-Political History, Moscú, Rússia.
- Silvestrov, sense nom de pila. (1950, 23 d'abril i 2 de maig). *Letters to Vladimir Pozdniakov* [cartes]. MSG 149/59, Bl. 111-112, 132. Bundesarchiv Freiburg, Alemanya.
- TsAMO RF. (1942a). *Selbstschutz-Verband des Gen.-Kdo. XXXXIII. A. K., 18 August 1942* [informe]. F. 500. Op. 12454. D. 413. L. 247. Central Archive of the Ministry of Defence of the Russian Federation, Podolsk, Rússia.
- TsAMO RF. (1942b). *Antrag auf Etatisierung einer Kos. Abt. bei Gen. Kdo. XXXXIII. A. K., 22 November 1942* [informe]. F. 500. Op. 12454. D. 639. L. 262, 264. Central Archive of the Ministry of Defence of the Russian Federation, Podolsk, Rússia.

OLEG BEYDA. Professor Hansen d'Història de Rússia en la Universitat de Melbourne (Austràlia). És historiador multilingüe especialitzat en estudis sobre la diàspora (la primera i segona onades migratòries des de Rússia després de 1917) i la Segona Guerra Mundial a Europa de l'Est. ✉ oleg.beyda@unimelb.edu.au

IGOR PETROV. Investigador independent establert a Munic (Alemanya). Les seues principals àrees d'interès són l'emigració russa a Alemanya, durant i després de la Segona Guerra Mundial i la col·laboració soviètica amb les potències de l'Eix durant la Segona Guerra Mundial.

⁷ Confirmat en una conversa telefònica amb R., excol·lega de Beutelspacher, el 22 de novembre de 2018, així com per l'Stadtarchiv de Braunschweig el 20 d'abril de 2021, segons el certificat de defunció n. 828/1984 (E 34: S. 490).